

4. SVET

Četvrti svijet je svijet znanosti, pisane riječi, učenjaka. To je svijet u kojem živimo i koji suvremeno društvo priznaje kao istinu. Veronika (iz latinske fraze vera icon – prava slika) vjeruje u taj svijet. Iako u njemu ne nalazi ljubav ni sreću, pomiruje se s tim da je to zbilja koju nije moguće promijeniti. Odana svojoj sudbini, ne vjeruje u Život i niječe sve što ne razumije ili ne zna objasniti uz pomoć knjiga. Ta njezina odanost predstavlja svjetove mnogih koji žive u društvu kojim vlada Racio i koje je toliko prožeto Racijevim vrijednostima i predodžbama da se oni s drukčijim razumima u njemu ne mogu prihvatiti. Racijev uspon na vlast bio je dugotrajan. U povijesti mu je već nekoliko puta uspjelo, ali njegova vlast još nikada nije bila tako opsežna i čvrsta. Svjetsku vlast preuzeo je tek u doba industrijske revolucije, a taj mu je uspon omogućila znanost. Veronikin najvažniji razum nije Racio, kako bismo u takvom svijetu očekivali, nego Emocio. Priča prikazuje koliko snažan utjecaj može imati okolina na naše razume i njihovu moć, kada društvom zavladaju vrijednosti jednoga od njih. U knjižnici se pojavljuje točno sedamdeset i sedam osoba. Osim Veronike i Erosa u njoj se pojave i posjetitelji koje prepoznamo na različite načine – najčešće po njihovim knjigama ili po poznatim mislima koje su izrekli. Tako se tu nađu i mnogi mislioci koji su svojim spoznajama znatno pridonijeli razvoju civilizacije. Pomoćnice knjižničarke – Rania, Ema i Iris – ne predstavljaju različite osobe. Racio je razum koji ne poznaje emocionalnost. Kada bi mogao postojati čovjek kod kojega bi Instinkt i Emocio bili posve isključeni, a ne samo manje važni, djelovao bi promišljeno, planski i bez osjećaja. Racijeva djelovanja može u nekim pogledima podsjećati na djelovanje računala ili robota, no ipak Racio može govoriti o osjećanju i osjećajima, raščlanjivati ih i <u>svrstavati u ladice. Pita se o njihovoj ulozi i značenju u djelovanju</u>

čovjeka i još o mnogočemu. Obilježja osjećanja može čak i uprizoravati i koristiti za postizanje ciljeva, ali na način na koji osjećanje shvaćaju Instinkt i Emocio Racio nije sposoban misliti. U Veronikinu svijetu Racio je na drugom mjestu, ali zbog suvremenog školskog sustava, i sveučilišnog, njezin se svijet pretvorio u knjižnicu Racijevih pravila, vrijednosti i pogleda, u kojoj se upravo taj razum i najbolje snalazi. Knjižničarka živi u čvrstom uvjerenju da poznaje i razumije vrijednosti svih razuma, pa ne vidi da su sve knjige samo Racijeva tumačenja Emocia i Instinkta. Veronikin je svijet zato uređen do savršenstva, ali u njemu ne može naći samo jedno – pravu ljubav, jer za to je potrebna istina, a nje u jednostranom Racijevu svijetu nema. Upravo se to vidi i u Erosovu zrcalu – jer ono prikazuje samo голу istinu, u njemu se ne vidi odraz nijedne knjige. Da su i u Veronikinu svijetu s vremenom podaci postali mnogo važniji od ljudi, pokazuje već njezin prvi susret s Erosom. Kad je ovaj upita za sreću u njezinu životu, misli da mladić govori o naslovu knjige. Za ljubav, dom, obitelj, prijatelje, doživljaje, veselje, slobodu, sunce, vjetar, zvijezde, cvrčke i radoznalost Raciju je, međutim, malo stalo. Sve to opažamo i u suvremenom društvu, u kojem se zbog Racijeva utjecaja ljudi sve manje druže i sve više vremena provode uz računala te tako u nekom izmišljenom

svijetu zadovoljavaju Emocijeve i Instinktove potrebe. To je, uistinu, samo zato da bi se Racio i dalje mogao održati na vlasti. I u knjižnicu ljudi dolaze jer u svojem životu imaju sve više poteškoća. Knjižnica im, naime, već na ulazu obećava da će se sreće dotaći onaj tko će učiti iz knjiga. To je način Racijeva vladanja – kako bi utišao nezadovoljstvo Instinkta i Emocia, uvijek traži rješenja koja su logična samo njemu. Ustoličenje pravnog poretka – genijalna Racijeva izmišljotina – predstavlja početak rušenja nepravedne prevlasti koju je nekoć – još u doba starog Rima – imao Emocio. Zakonik je tada predstavljao važan korak prema pravednijem društvu, jer je Emocio dotad vladao silom i prisilom. Prijelaz u društvo jednakopravnijih vrijednosti omogućio je cijelom Rimskom Carstvu uzlet koji je trajao sve dok Racio nije posve potkopao Emocia i Instinkta te su tadašnjim društvom zavladaile vrijednosti nadasve slične današnjima. Tomažev primjer iz rimskog prava predočava razliku između prvotne i kasnije namjene zakona. Prvotni zakoni bili su jednostavni i logični, njihov je smisao mogao razumjeti svatko i za njih nisu bila potrebna složena pravna tumačenja stručnjaka kojima vlada Racio. Moć i utjecaj ovoga jačali su tek s kompliciranošću i nejasnoćom zakona. To se vidi i po tome što vrhunske pravne stručnjake mogu priuštiti samo oni s više novca, a do njega u Racijevoj prevlasti najlakše dolaze upravo ljudi s Racijevim razumom. Tako prividno pravo danas uistinu više nije jednako za sve. Nije slučajnost da je primjer iz rimskog prava iznio upravo Tomaž – tako se zvao i apostol koji je u biblijskoj priči posumnjao u Isusovo uskrsnuće. Tomažev najvažniji razum je Instinkt – sumnjičavac; taj razum u Racijevu školskom sustavu ima isto onoliko teškoća koliko i Emocio. No kod Tomaža Instinkt nije jedina prepreka na putu do uspjeha. I u školi života Tomaž bi još nešto morao spoznati – da sreću treba graditi na vlastitim temeljima i pri tome se ne obazirati na to kako ide drugima, osobito ako tuđi uspjeh ne ide nama na štetu. Nije slučajnost ni to što se na ovom mjestu spominje Mark Tulij Cicero (Marcus Tullius Cicero), rimski državnik, pravnik, politički teoretičar i filozof, rođen 3. januarja 106 pr. n. št, koji po mišljenju mnogih slovi za najvećeg rimskog govornika i pisca proze. Veronikin svijet je kao knjižnica – istina toga svijeta je u knjigama, a one su uređene po sustavu univerzalne decimalne klasifikacije. Ne shvaćamo da je tako i u svijetu u kojem živimo. Po Racijevu sustavu i njegovim vrijednostima razvrstavamo sve, pa i ono što pripada svjetovima Instinkta i Emocia. Knjižničarka ima problem samo s jednom skupinom knjiga – s knjigama koje predstavljaju istinu. A budući da se istina ne slaže s Racijevom predodžbom istine, Veronika iz knjižnice uklanja sve dokaze o postojanju prave istine. Pri tome je sustav Racijeva pogleda na istinu zavaravajuće stvaran. Dok žustro branimo stajališta o kojima se usuđuju sumnjati samo rijetki, i ne pomišljamo na to odakle ta stajališta uopće potječu. Jednostavno ih prihvaćamo kao istinska samo zato što ih kao istinska prihvaćaju i drugi, a tko posumnja u njih, riskira da bude isključen iz društva i obilježen kao „društveno neprihvatljiv“. Jasno je da se u povijesti mjerila o tome tko je svojim stavovima društveno neprihvatljiv neprestano mijenjaju, ali dosad nije bilo jasno da za to nisu krivi napredak i razvoj, nego samo smjena na položaju vladajućeg razuma. Svaki razum, naravno, za pravu istinu proglašava svoju istinu, pa promjena stajališta koje je zastupao

prijašnji razum tako postaje napredak. Treba priznati da taj napredak u povijesti nije jednosmjernan, nego je stalno dvosmjernan, što znači da za napredak možemo držati svaki prijelaz vrijednosti jednog razuma k vrijednostima drugog. Svaku promjenu razuma na vlasti društvo tako osjeća kao napredak. Pritom je stalno očita veza između vladajućeg razuma i utjecaja njegovih vrijednosti na društvo. Očevidan je primjer pogled na spolnost. Emocio je glede spolnosti posve otvoren, dok je Instinktov pogled na spolnost izrazito suzdržan. Raciju spolnost ne znači mnogo, ali se, svjestan njezina velikog značenja za Emocia, namjerno trudi stvarati pravila ponašanja koja Emociju onemogućuju da spolnost koristi kao jedno od oruđa za jačanje premoći. Antičko društvo bilo je glede spolnosti posve slobodoumno, a u srednjem je vijeku spolnost postala gotovo zabranjena, jer su stroga pravila određivala kada, gdje, s kim i koliko (ako uopće). U dvadesetom stoljeću dolazi do pojave hipi pokreta, što nije ništa drugo nego Emocijeva pobuna protiv sve očitije Racijeve premoći. Šezdesetih godina dvadesetog stoljeća do tada napredne Racijeve vrijednosti, pa i odnos prema spolnosti, gotovo su preko noći postale nazadne. Hipijevski pogled na spolnost bio je upravo onakav kao u antičkim društvima, pa je taj preokret spolnih vrijednosti nazvan seksualnom revolucijom. Psihijatar Milan – njegova je knjiga ona koju Eros prvo uzima s Veronikine police – predstavlja gledište suvremene psihologije. Ono i dalje počiva ponajprije na promatranju i pokušavanju. Takav pristup donosi češće ublažavanje nego rješenja problema, jer su bez praveg razumijevanja rješenja poteškoća više-manje stvar slučaja. Netko tko se ne razumije u rad elektroničkih uređaja ima malo izgleda popraviti složeno računalo, a jednako je i pri rješavanju psiholoških poteškoća – za to je potrebno i bolje razumijevanje rada naših misaonih procesa. Ljudski mozak i dalje slovi za najzagonetniji i najneistraženiji ljudski organ, jer unatoč brojnim pokušajima dosad nismo poznavali dovoljno opipljiv model kojim bismo mogli razumjeti, objasniti i predviđati tijek misaonih procesa. Eros psihijatru otkriva još nepoznatu vezu među misaonim procesima. Na ovom mjestu valja ponovno naglasiti da su Racio, Emocio i Instinkt posve nanovo određeni pojmovi. Tko god se trudi u sebi prepoznati jednoga od njih, nije razumio objašnjenja ta tri umska procesora. Nijedan od triju razuma nije bolji od preostale dvojice, svaki ima prednosti i slabosti. Nijedan od triju nije za društvo više ili manje prihvatljiv, poželjan ili vrijedan divljenja. Mnogo veći problem od davanja prednosti kojem god od razuma u našem razmišljanju jest neprihvatanje. Svi su značajevi tako posve ravnopravni. Istina je samo to da je u svakom razdoblju lakše uspjeti ljudima s onim značajem kojem vlada isti razum koji tada vlada i društvu. Kao i gotovo svako veliko otkriće u povijesti čovječanstva, i Erosovo najprije nailazi, kod psihijatra Milana, samo na podsmijeh i odbacivanje. Novu teoriju uvijek stavlja na kušnju vrijeme – tek ako se pokaže učinkovitijom i uporabljivijom, može jednog dana potisnuti staru teoriju. Tada ni struka ni javnost i ne pomišljaju da je u početku postojao dvojbeni odnos prema novom načinu razmišljanja. Ako se novi način pokaže neučinkovitim, jednostavno potone u zaborav. Neke se teorije održavaju vrlo dugo... nije ih moguće potisnuti preko noći. Takav je i slučaj Ptolemajeva Almagesta, nastalog oko godine 150, koji je važio kao temeljna podloga za svako

astronomsko znanje sve do 17. stoljeća. Njegov je sustav počivao na pretpostavci da se Sunce, planeti i zvijezde okreću oko Zemlje kao nepomičnog središta Svemira. Iako je teorija bila zasnovana na pogrešnoj pretpostavci, dobro se slagala s opažanjima planeta, pa se Kopernikova teorija o heliocentričnom sustavu, iz leta 1500, uvela tek mnogo kasnije. Tako nije samo pri razmišljanju o znanstvenim teorijama, nego manje-više pri svakom novom otkriću. Prva osobna računala teško su potisnula stare pisaće strojeve – a danas nam se čini doista nevjerojatnim da ljudi tada nisu odmah shvatili prednosti računala i njima smjestila zamijenili pisaće strojeve, jer danas ne možemo ni zamisliti da bi oni uopće mogli imati ikakvu prednost pred računalima. Bolesnici o kojima raspravljaju Eros i Milan stvarni su primjeri kod kojih je različitim uglednim psihijatrima s klasičnim pristupom psihoterapije podbacilo. Eros psihijatru na jednostavan način prikazuje drukčiji pristup rješavanju poteškoća njegovih bolesnika, pristup kakav omogućuje razumijevanje trojstva razuma i njihovih svojstava. Tko razumije taj model razmišljanja o ljudskom umu, još uvijek nema rješenje na dlanu, ali ima osnovu po kojoj je mnogo lakše povezivati i razumijevati različite psihičke poteškoće. Milan isprva odbacuje Erosovo razmišljanje, ali je ipak spreman malo se dublje u njega uživjeti. Uskoro spoznaje da vlastito znanje ne mora odbaciti, jer ono o čemu govori Eros predstavlja nevjerojatnu vezu među nekim spoznajama do kojih se učeni psihijatar već dokopao. No doista ga uvjerava tek spoznaja da novim pristupom može razumjeti i rješavati brojne poteškoće koje su dosad važile za nerješive. Teorija REI naime objašnjava pojavu depresija, autizma, disleksije, Touretteovog sindroma, mucanja i brojnih drugih poteškoća koje će se odsada moći posve izliječiti, a ne samo ublažavati. Na stolu u knjižnici pojavljuje se bijela knjiga – riječ je o istoj knjizi koju u rukama drže i Heraklej – u trećem svijetu – i čitatelj. Tko pak pomno čita, primijetit će tko – na strani 159 – tu knjigu vraća u knjižnicu. Žena mačjih očiju je spisateljica Svetlana Makarovič. Njezina je uloga u knjižnici znatno važnija nego što se čini na prvi pogled. Njezina pravljenica Mesečinska struna (u knjizi nosi naslov Mesečinska pravljenica) otkriva kada se priča u knjižnici odvija, jer u vrijeme nastanka knjige [psi] pravljenica Mesečinska struna još nije izašla u knjižnoj formi. Polica po imenu »Spregledano« predstavlja pukotinu u Racijevu svijetu. To je istina koju Racio ne uočava, jer umjesto prave istine uvijek vidi samo svoju istinu. Dvije međusobno suprotstavljene istine dovode jedna drugu u laž. Kako bi Racio mogao sačuvati svoju istinu, sprema sve što mu oduzima vjerodostojnost u podrum... onamo gdje je dostupno samo rijetkima. Na onim su policama djela i razmišljanja ljudi s Erosovim značajem. Takvi mogu razumjeti poruke s police »Spregledano« bez obzira na vrijeme u kojem su nastale. Istina je vječna i ostaje ista. „Podijeli pa vladaj“ starodavno je Racijevu pravilo, o koje se spotakne i mladi Rolihlahla, koji ne može do knjiga. Ruke su mu okovane, pa ne može do istine do koje se želi dokopati. Tko želi dobro razumjeti taj odlomak, mora poznavati život i djelo mladića imenom Nelson Rolihlahla Mandela. Eros se s gornje police želi posuditi knjigu časne starosti, u kojoj je pročitao rečenicu o Ebuju. Za njega se čini da ima slično poslanje kakvo je imao Eros kada je mladiću s okovima na rukama predao bijelu knjigu. Ta se rečenica piscu zapisala slučajno i do danas

mu još nije uspjelo u potpunosti razumjeti njezino značenje i dublju vezu s pričom. Kralj Ašurbanipal znao je za istinu koju poznaje Eros. Silno se trudio sačuvati je, jer je znao da samo pomoću istine može sačuvati i ravnotežu i mir u svojem kraljevstvu. Znao je i to da istinu najviše ugrožavaju oni koji je ne mogu razumjeti, pa je dao zmijskim otrovom pogubiti sve koji su se drznuli istinu tumačiti na svoj način. Ašurbanipal je bio posljednji kralj starog asirskog kraljevstva, a s njegovom je smrću na zalazu bila i istina. Nakon njega na vlast se vratio Emocio. Eros u riznici asirskog kralja nailazi na još jedan djelić istine – o izvornom razumijevanju znakova životinjskog kruga ili horoskopa. U to je vrijeme on bio shvaćen posve drukčije nego danas. Istina izvornog znanja o dvanaest ljudskih značaja, označenih s dvanaest horoskopskih znakova, posve se poklapa s razumijevanjem ljudske psihe iz knjige [psi]. Ono što danas predstavlja horoskop potpuno je protivno onomu čemu nas uči Život. Kako je moguće da je tako staro spoznanje danas tako pogrešno shvaćeno? Ovdje knjiga prikazuje kako naši razumi istinu mogu mijenjati prema svojem viđenju. Ptolemaj (gr. Klaudios Ptolemaios, lat. Claudius Ptolemaeus) naišao je na predaju te istine, ali je njegov razum nije mogao razumjeti, jer je njime vladao Racio, a ovaj je umjesto istine zapisao svoje viđenje. U knjizi je to prikazano tako da je istina horoskopa prepisana na magareću kožu – riječ je o Ptolemejevu astrološkom djelu naslovljenom Štiri knjige (Tetrabiblos). U Ptolemejevo doba magareća se koža doista koristila kao papirus, a kasnije i papir, ali ovdje ima još i poseban, simboličan smisao. Nije drukčije ni sa svim drugim tekstovima s trinaeste police; njihovi prijepisi i prijevodi predstavljaju iskrivljavanje istine koje su kroz povijest prouzročila sva tri razuma. U svakom su se razdoblju koristili oni prijepisi i prijevodi koji su odgovarali vladajućem razumu. U knjizi se na više mjesta – u dijalozima o Životu – riječ život zapisuje čas s velikim, čas s malim početnim slovom. To predložuje kako se ljudi često razgovaramo o nečemu i pritom upotrebljavamo iste riječi, a ipak imamo posve različite predodžbe. Tako je i Veronika uvjerena da Eros govori o životu, a on sve vrijeme ima na umu Život – razum koji je stvorio [psi], dakle svijet u kojem se našao. U knjižnici nailazimo i na nagovještaj što je Život. On postoji u svim živim bićima i povezuje ih u jednu jedinu cjelinu neslučenih umskih sposobnosti. Život je evolucijski skok koji živomu omogućuje neprolaznost; on je poput vatre koja se pali sa slamke na slamku i gori cijelo vrijeme, iako gorivo dogori, kao što odumiru tijela. Smrtnost tijela nužna je za genetska poboljšanja, ali je u protuslovlju sa željom živoga za preživljavanjem. Zabluda je misliti da umiremo zato što se naše tijelo istroši i istekne mu rok uporabe – kao stvarima koje upotrebljavamo u svakodnevnom životu. Priroda može zamijeniti svaku stanicu našeg tijela, što znači da bismo mogli bez teškoća postojati unedogled, a da se naše tijelo ne stari i ne mijenja. Jedinu uzrok naše smrtnosti jest to da u protivnom ne bi dolazilo do poboljšanja. Posve drukčije nego sa životom jest s razumom. On može napredovati samo ako se stalno uči i ako nije potrebno ponavljanje učenja istih stvari. Tako se davno, na samom početku evolucije, usporedno s razvojem inteligencije počeo razvijati i prijenos podataka među živim organizmima, a to je razlog da je taj razum i danas samo jedan. Sva živa bića dio smo toga sustava, samo što za vrijeme svojeg tjelesnog bivanja

možemo misliti i djelovati samo s vlastita tri razuma koja nam stoje na raspolaganju. Život na taj način vodi svoj razvoj – kako bismo mogli doći do spoznaja koje su nam potrebne za napredak, postavlja nam okolnosti u kojima se zateknemo i koje mi doživljavamo kao slučajnosti. Time je mišljena škola života. Iz toga je moguće zaključiti da je svako živo biće, pa i čovjek, stvoreno tako da se može domoći svoje spoznaje i da, ako djeluje i za opće i za svoje dobro, ispunjava svoje poslanje. Odatle i mudrost da svatko ima sreću pred nosom, nadohvat ruke; sve što trebamo učiniti jest to da slijedimo Život i otkrivamo istinu. Ljudi nismo u stanju stupiti u dodir sa Životom, ne zapažamo ništa što bi s njime bilo povezano i svojim željama, mislima, predodžbama ili molbama ne primamo njegovu milost. Ali svime time možemo utjecati na svoje razmišljanje, na djelovanje svojih razuma i svoje prihvaćanje, i time posve promijeniti svoj život. Da Život kao pojam superiorne inteligencije nije nestvaran ili apstraktan, pokazuje objašnjenje o prirodnoj pojavi koju bi taj razum mogao iskorištavati za svoje djelovanje. Pomoću fenomena iz kvantne fizike sva bi živa priroda bez iznimke bila povezana u jednu jedinu cjelinu. Taj je fenomen isprva bio samo teoretski, kasnije je više puta laboratorijski dokazan, a prvi su ga opisali Albert Einstein, Boris Podolski i Nathan Rosen. Opis ćete naći pod imenom EPR paradoks. Kako u nastavku ne bi došlo do pogrešnog razumijevanja značenja Ega, kako ga određuje [psi], treba znati da na Ego valja gledati kao na dio Života, a ne kao na dušu. Ego je samo zamisao koju je stvorio Život, zamisao po kojoj žive Racio, Emocio i Instinkt. Ta se zamisao nastavlja kroz mnoga života kao put spoznaja. Danas ljudi Ego često zamjenjuju s Emocijevom prevlašću; ovaj je, naime, gospodstven, bezobziran i samoljuban. Kada tko govori o osobi sa snažnim egom (to se piše malim početnim slovom), u knjizi [psi] to valja razumjeti kao osobu s prevladavajućim Emociem. Oortov oblak je pretpostavljeno područje kometa na rubu Sunčeva sustava. Godine 1932. Ernst Julius Öpik predložio je kao izvor kometa kružeći oblak na rubu Sunčeva sustava. Godine 1950. njegovu je zamisao upotrijebio Jan Hendrik Oort i takvim je oblakom objasnio prividnu suprotnost da se kometi pri prolasku kroz unutarnje dijelove Sunčeva sustava uništavaju i da bi svi već morali biti uništeni ako postoje od samog nastanka Sunčeva sustava. Veronika za usporedbu o dvorcima u oblacima podrugljivo upotrebljava Oortov oblak, čime želi naglasiti neopipljivost Erosovih slutnji. Eros joj uzvraća Öpikovim kometom, ali Život time nije zadovoljan, od njega naime očekuje ispunjenje dane obećanja. Knjiga Principi djelo je Isaaca Newtona. Gospodin s visokim čelom, podrežanim brkovima i okruglim naočalama, koji za susjednim stolom prisluškuje razgovoru između Erosa i psihijatra Milana, jest Sigmund Freud. Na temelju primjera koji objašnjava Eros uviđa svoju zabludu te iz svoje knjige trga nekoliko stranica. Žena s kosom podignutom u punđu jest švedska književnica Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf. Na Erosov stol polaže svoj književni prvijenac naslovljen Gösta Berling. Riječ je o knjizi na kojoj se na policama dugo skupljao prah prije nego što je prepoznata iznimnost njezina sadržaja. I na Erosovu stolu ti zapisi neko vrijeme leže, jer ga ne privlači dosadan naslov te izvrsne sage. Maria Skłodowska djevojačko je prezime Marie Curie – fizičarke i kemičarke poljskog podrijetla. Njezina otkrića vrijede kao pionirski rad

na području radioaktivnog zračenja. Zbog rada s radioaktivnim tvarima imala je problema sa zglobovima. Nakon muževe tragične smrti imala je vezu s oženjenim muškarcem, fizičarom Paulom Langevinom, što je u medijima izazvalo pravi skandal. Muškarac s napadom božjasti jest Fjodor Mihajlovič Dostojevski, što je moguće prepoznati po knjizi naslovljenoj *Idiot*, koja leži na podu pokraj njega i, dakle, ispala mu je iz ruku. Upravo su iz tog njegova djela i knjige *Demoni* u dijalogu između muškarca i Veronike doslovno upotrijebljene i ove tri rečenice: „Ah, kriv sam!“ „Krivi ste, ali sami svojeglavi!“ „Draže mi je biti s Kristom nego s istinom.“ Eros Milanu otkriva da je depresija zapravo suprotno stanje zaljubljenosti, jer je u prvom slučaju riječ o sukobu među razumima, a u drugom o potpunoj, harmoničnoj usklađenosti njihovih pogleda. Tom je spoznajom stvorena podloga za posve novu razdiobu depresija. One ovise o tome koji su razumi u sukobu i o tome je li riječ o sukobu dvaju ili o međusobnom protivljenju sva tri. Ljudi po pravilu najveći dio života provedemo negdje između dvaju krajnjih stanja, što znači da je naše normalno stanje umjerena neusuglašenost razuma. Tri od dvanaest značajeva ne mogu zapasti u depresivno stanje – to su značajevi s jednim vodećim razumom i ostalom dvojicom u ravnopravnom podređenom položaju. Suprotnost tomu su tri značaja koja su izrazito podložna depresijama – to su značajevi s dvama paralelnim vodećim razumima. Pomicanje kontinentalnih ploča zasigurno spada među najzapanjujuće znanstvene teorije o povijesti Zemlje. Geolozi K. E. Caster i J. C. Mendes napravili su opsežnu usporedbu stijena na obje strane Atlantika i svojim su nalazima poduprli teoriju o zajedničkom podrijetlu afričke i južnoameričke kontinentalne ploče. Charles Hutchins Hapgood je u svom članku 1958. osporio tu mogućnost, a njegovu je tezu tada podupro i Albert Einstein. Hapgood je bio zagovornik teorije pomicanja Zemljine osi. Teoriju pomicanja kontinentalnih ploča američkom je udruženju geologa 1908. predložio Frank Bursley Taylor. U knjizi nije riječ o prikazu rasprave između Taylora i Hapgooda, nego o prikazu suprotnosti dvaju znanstvenih stajališta. Erosa smeta svađa između gospode, pa se oglasi kako bi ih ušutkao. Gospoda zahtijevaju da se uključi u raspravu, a Eros im, posve nehote, slučajno otkriva nešto što je predmet brojnih rasprava suvremenih geologa. Na to ga je navukao naslov knjige koja se slučajno našla na polici iznad Hapgooda i Taylora. Događaj predložuje kako se Život slučajnostima upliće i u najveća znanstvena otkrića, pa je Erosov odgovor prepoznat kao četvrti dokaz Života. Knjigu *Zgodovina rib* (*The Natural History of Fishes*) 1840. izdao je pisac John Stevenson Bushnan i zbog nje je u visokim krugovima tadašnjeg engleskog društva bio izvrnut podsmijehu. William Thomson, poznatiji kao lord Kelvin, bio je škotski fizičar i inženjer. Godine 1857. na brodu *Agamemnon* prisustvovao je polaganju prvog električnog voda za prijenos podataka između Engleske i Amerike po dnu Atlantskog oceana. Nakon samo 385 milja položeni se vod prekinuo. Kad je napokon bio položen, zbog prevelikog napona pregorio je. Lord Kelvin je na temelju svojih nalaza pokušao izračunati starost Zemlje. Zastupao je stajalište da je Zemlja još prije nekoliko milijuna godina bila užarena kugla, čime je znatno podcijenio starost plavog planeta. Bio je poznat i po tome da je vrlo rijetko pročitao neku knjigu do kraja. Umro je 17.

decembra 1907. Žena koja Erosa zanese knjigom mitova i legendi drevnih Sardinaca jest Grazia Deledda. Starac s uljanom svjetiljkom jest Diogen iz Sinope – antički grčki filozof, jedan od začetnika cinizma. Taj filozofski smjer suprotstavlja se platonističko-idealističkom pristupu filozofije, koji ljude upućuje na put nedostižnih ideala. Nasuprot tomu cinizam pokazuje raskorak između uzvišenosti „službene“ ideologije i stvarnosti banalnog svakodnevnog života. Diogen je od krajnjeg siromaštva napravio vrlinu – za preživljavanje je prosio, a spavao je u bačvi na tržnici. Bio je ozloglašen zbog izazovnog ponašanja i filozofskih pokusa, poput traženja poštena čovjeka s lampom po bijelu danu, uriniranja po ljudima koji se s njim nisu slagali, pa čak i masturbiranja u javnosti. Često se prepirao s Platonom – osporavao je njegovo tumačenje Sokratovih učenja i ometao njegova predavanja. Nakon što su ga zarobili pirati i prodali u ropstvo, nastanio se u Korintu i ondje se sprijateljio s Aleksandrom Velikim. Kyne na grčkom znači pas. Diogen prepoznaje Erosov značaj, pa ga pita šalje li ga pas. Eros mudraca ne razumije, pa zaključuje da je budalast, te mu se starac sažali. Ovaj nas odlomak podučava da nerazumijevanje drugih ne smijemo slijepo tumačiti kao glupost, jer uvijek postoji mogućnost da su oni neshvaćeni u pravu. Erosa nešto presiječe i na stol počne slagati knjige, koje zapravo predstavljaju njihove autore: Plašč – Nikolaj Vasiljevič Gogolj Koča strica Toma – Harriet Beecher Stowe Umetnost vojne – Sun Cu Menon – Platon Mala morska deklica – Hans Christian Andersen Novo življenje – Dante Alighieri Mahabharata – Veda Vyasa Nesrećnici – Viktor Hugo Deseti brat – Josip Jurčić Znani svet – Edward P. Jones Mesečinska pravljica (v izvorniku Mesečinska struna) – Svetlana Makarovič Dežela na koncu sveta – Jorge Armando Plemeniti – Konfucij Konfucijevu knjigu naslovljenu Plemeniti uzalud ćete tražiti, jer postoji samo na polici ›Spregledano‹, koja nije dostupna javnosti. Ta knjiga predstavlja istinu. Tek nakon razvrstavanja knjiga u skupine koje odgovaraju dvanaest ljudskih značajeva, Erosu sine o čemu mu je pripovijedao pas. Raspored razuma prema njihovoj snazi daje jedinstven pogled na istinu, a tom pogledu kažemo značaj. Knjige predstavljaju pisce i odaju njihov način razmišljanja, pa ih je po načelu različitih snaga razuma moguće razvrstati u točno dvanaest skupina. Kad Eros pogleda takav raspored knjiga, otkriva da među dvanaest skupina postoje tri podskupine koje zbog prevage jednoga razuma imaju slična svojstva. Četvrta je podskupina nešto posebno, i to zbog svoje dvojnosti, jer su u njoj značajevi s dvama paralelnim vodećim razumima. To pak kod takvih ljudi uzrokuje neodlučnost, jer o svemu uvijek ravnopravno odlučuju njihova dva razuma, a ne jedan. Zbog međusobnog protivljenja razuma ti su značajevi podložni stalnoj unutarpoj neuravnoteženosti, unutarpoj vrenju, pa je ta četvrta skupina skupina vatre. Prva skupina, u kojoj kod sva tri značaja prevladava Racio, stvarna je; ti ljudi zbog Racijeva načina razmišljanja stoje čvrsto na tlu – na zemlji. Ta je skupina po načinu razmišljanja usmjerena u budućnost. Drugom skupinom vlada Emocio, što joj daje obilježje bezbrižne lakoće i lakovjernosti. Ljudi s tim značajem žive u nestvarnom, snovitom svijetu, u kojem vjeruju da će se sve dobro svršiti, pa ih simbolički označuje zrak. Žive sada i za ovaj trenutak; prošlost i budućnost u njihovim su svjetovima vrlo udaljeni i manje važni pojmovi. U trećoj su skupini

značajevi s prevladavajućim Instinktom. To su nedostupni, tajanstveni ljudi koji se skrivaju u dubini svojeg svijeta. Kod njih uvijek vidimo samo površinu, a nikad ne znamo koliko su duboki i što kriju u sebi. Oni su poput mora, poput vode. Ljudi s tim značajem žive u prošlosti, često se pitaju što je bilo i zašto se dogodilo. Novi poredak otkriva i narav poteškoće s kojom se cijelo vrijeme borila Veronika. Knjige s police ›Spregledano‹ naime ne odgovaraju nijednoj od dvanaest polica, što znači da nijedan od dvanaest značajeva nije sposoban vidjeti istinu. Njihova je suprotnost Erosovo zrcalo, koje odražava samo istinu i zato nijednu knjigu. Rania je posjetitelje knjižnice prevarila tako što im je ponudila prijepise istine s police ›Spregledano‹. Ti prijepisi nisu ništa drugo doli Racijev pogled na istinu, a to u knjižnici, čudom, nitko ne opazi. Ljudi naprosto vjeruju onome u što vjeruje većina, a pojedincima je potrebno mnogo snage i hrabrosti da se tomu odupru. Druga je teškoća broj prijepisa istine koji se u knjižnici izdaju kao istina. U bujici tih prijepisa vrlo je teško prepoznati pravu istinu, jer tko je u knjižnici s police tisuću puta uzeo laž, teško će povjerovati da sada u rukama doista drži istinu. Nekim posjetiteljima knjižnice novi raspored knjiga ne odgovara. To su ljudi sa značajem iz prve skupine, ljudi kojima vlada Racio – razum koji trenutačno vlada i našim društvom. Ljudima s tim razumom danas je mnogo lakše nego ostalima, jer je istina stvorena po njihovoj mjeri. Problem je, međutim, u tome što je nameću i svima drugima, a kako ta nije u skladu s pogledom tih drugih ljudi, oni se ne mogu prihvatiti. „Ljudima koji nisu nadareni, a žele se nametnuti, ne preostaje ništa drugo nego da preziru prave talente“, izrekao je Anton Pavlovič Čehov. Mnogi koji su u očima drugih uspješni, u svojem se svijetu ne prihvaćaju. Prepoznati ih je moguće po tome što se često trude obezvrijediti uspjeh drugih. Oni koji se sami ne mogu uspeti često će podmetati ljestve onima kojima je uspjelo. To svojstvo ljudi koji se ne prihvaćaju uvijek je posljedica prekomjerne natjecateljskosti, zavisti ili čak pohlepe. Muškarac koji izgovara najdulju rečenicu u cijeloj knjizi jest James Hutton – škotski kemičar, geolog i meteorolog. Prijatelji su ga često zadirkivali zbog nejasnih, dugačkih rečenica. Knjige koje spominje dva su dijela Teorije Zemlje, koju je kasnije u svojem djelu sažeo i objasnio njegov prijatelj, matematičar i profesor prirodne filozofije John Playfair. Da je Hutton nespretnan pri pisanju, u priči je predloženo time što mu nalivpero ispada iz ruke – podiže ga upravo njegov prijatelj John Playfair. James Hutton bio je i dobar prijatelj filozofa Davida Humea i političkog ekonomista Adama Smitha. Uz policu ›Spregledano‹ Eros spoznaje da su tajnu koju mu je otkrio pas poznavale gotovo sve drevne civilizacije. Razotkrivena je na brojnim spomenicima i, čudom, posvuda je upotrijebljena ista simbolika, iako su kulture živjele vremenski i prostorno posve odvojeno. Pred policom s Veronikinoj najdražoj knjizi psihijatar Milan pokušava prepoznati Veronikin značaj, ali griješi. Prepoznavanje značajeva naime mnogo je teža zadaća nego što se čini, jer promatrač mora razotkriti odnos snaga triju razuma. Budući da kod ljudi možemo promatrati samo reakcije, a ne proces koji je do njih doveo, za određivanje odnosa među razumima potrebno je cjelovito višeslojno promatranje. Zbog sličnosti među reakcijama do kojih mogu voditi posve različiti razumi, od presudne su važnosti pojedinosti. Uzrok tomu što svoj vlastiti značaj sami ne

možemo odrediti leži u tome da ga prosuđujemo očima svojeg najvažnijeg razuma. Naša mjerila stoga nisu objektivna, iako nam se čine posve stvarnima. Obično se ljudi vidimo tako da kod sebe prepoznamo sva tri razuma. To je, naravno, i točno, samo što ne uspijevamo ocijeniti kojemu od njih doista dajemo prednost. Milanova konačna spoznaja ujedno je i priznanje da istina Života nije samo još jedna od mnogih teorija o djelovanju ljudske psihe, nego dugo tražena osnova ustroja ljudskih misli. Ne treba, međutim, očekivati da će struka tako lako doći do te spoznaje kao Milan. (Zašto je to tako, možda bi najlakše odgovorio Čehov.) Problem je u tome što je i do danas prihvaćenih teorija u početku došao samo jedan mislilac, a tek se kasnije ona utemeljila i kod drugih. No pravih mislilaca još je uvijek vrlo malo. Nasuprot tomu, teoriju snažno brani velik broj priučenih, ali zapravo nemislećih stručnjaka. Oni se okreću onako kako se okreće većina, a problem je u tome što su upravo oni većina, pa ih je teško okrenuti. Priznanje svake nove teorije stoga je uvijek bilo buran i dugotrajan proces, napose kada je pri prihvaćanju novoga riječ bila o tako korjenitim promjenama. Svaka nova teorija mora najprije biti podvrgnuta brojnim kušnjama, a za to je uvijek potrebno i vrijeme. Da je REI u skladu i s darvinističkim pogledom na evoluciju, u knjizi objašnjava sam Charles Darwin. S druge strane, i protivnici njegove teorije moći će spoznati kakav je utjecaj slučajnosti Darwin u njoj previdio. (Darwin je do svoje teorije došao uz pomoć zeba na otočju Galapagos.) Bijela je knjiga na ovom mjestu pripovijesti još posve bijela. Time je simbolično predloženo da knjiga, unatoč istini koju sadrži, tek kandidira da je čovječanstvo prihvati. Riječ kandidat izvedenica je iz latinske riječi candidus – blistav, bijel. Tko se u starom Rimu natjecao za javnu ulogu, tko je htio biti kandidat (candidatus), morao je pred publikom nastupati u bijeloj togi. Samo priznanje većine može istini pomoći na putu iz „spregledanosti“ i prenijeti je do ljudi koji za njom čeznu. Istina naime znači vraćanje ljubavi. Veronika prihvaća istinu – to je bila njezina škola života. Sada joj Život može namijeniti i ljubav. O čemu se Eros razgovara s Albertom Einsteinom? Neka to zasad ostane tajna! (Natuknica za one koji nagađaju o sedmom dokazu Života – to nije bila tema razgovora!) Tko misli da je knjiga koja se u knjižnici pojavila s Erosom dolaskom zamijenila sve ostale knjige u knjižnici, previdio je malu pojedinost. Ljudi koji stoje oko vatre drže u rukama knjige. Svaki je pisac naime spasio svoju istinu, a na lomači su se našle samo laži. To znači da svaki čovjek ima pravo na svoju istinu, jer samo tako može prihvatiti svoj svijet. Laži su, pak, bile Veronikine kulise zbog kojih se nije mogla prihvatiti. Zakrivale su njezin prekrasan stvarni svijet, njezinu istinu, koju je skrivala pred drugima.